

SJABBAT SJALOM

Sjabbat Weekblad voor Nederland

Jaargang VIII, Nr. 267

Parasjat Chajjei Sara

22 Chesjwan 5769
21/22 november 2008

Overzicht parasjat Chajjei Sara (Genesis 23:1-25:18)

Sara, de moeder van het Joodse volk, overlijdt op de leeftijd van 127 jaar. Na om haar te hebben gerouwd wil Avraham haar begraven in de Spelonk van Machpela. Daar dit de begraafplaats is van Adam en Chava, betaalt Avraham aan de eigenaar van de grond, Efron de Chittiet, daar een exorbitant bedrag voor. Avraham zendt zijn trouwe dienaar Eliëzer erop uit om een geschikte vrouw te zoeken voor zijn zoon Jitschak, en hij laat hem zweren dat hij een vrouw kiest uit de familie van Avraham. Eliëzer reist naar Aram Naharajim en bidt om een teken. Prompt verschijnt Rivka. Eliëzer vraagt haar om water. Zij geeft niet alleen hem water, maar schept zelfs water voor alle tien zijn dorstige kamelen. Deze extreme goedheid kenmerkt haar als de juiste vrouw voor Jitschak en een geschikte moeder voor het Joodse volk. Onderhandelingen met Rivka's vader en haar broer Lavan leveren als resultaat op dat Rivka met Eliëzer meegaat en die brengt haar naar zijn meester Jitschak. Jitschak brengt haar naar de tent van zijn moeder Sara, trouwt haar en heeft haar lief. Daarmee wordt hij getroost met het verlies van zijn moeder. Avraham trouwt opnieuw met Hagar, die een nieuwe naam heeft gekregen: Ketoera, om aan te tonen dat zij haar leven gebeterd heeft. Zes kinderen krijgen zij samen. Nadat Avraham hen geschenken gegeven heeft, zendt hij hen naar het Oosten. Avraham overlijdt op de leeftijd van 175 jaar en wordt begraven naast Sara in de Spelonk van Machpela.

*Met toestemming vertaald uit Torah Weekly van Ohr Somayach in Jerusalem, Israel
©1998 Ohr Somayach International - All rights reserved.*

Hoogtepunten van Haftara Parasjat Chajjei Sara: (I Melachiem 1:1-31)

Koning David wijst Sjlomo aan als zijn opvolger

Het verhaal: Ten gevolge van het feit dat hij een hoek van de jas van Koning Sjael heeft afgesneden, voelt Koning David altijd de koude in zijn botten. De Haftara begint met het verhaal dat een knap jong meisje, Awisjag genaamd, bij Koning David gebracht wordt, om hem te verwarmen, wanneer hij oud is. Hij was al getrouwd met het maximum aantal vrouwen dat hij kon hebben, achttien, dus Awisjag diende alleen maar om hem te verwarmen, en niet om zijn vrouw te worden. Eén van de zonen van Koning David, Adoniahoe roept zichzelf tot koning uit, en probeert de troon te grijpen. Echter, Sjlomo, Adoniahoe's jongere broer moest de nieuwe koning worden. Eén van de vrouwen van Koning David, Koningin Batsjewa en de Profeet Nathan, bespreken de poging van Adoniahoe om koning te worden. Zij besluiten dat Batsjewa het onder de aandacht van Koning David zal brengen. Dat doet Batsjewa en herinnert Koning David eraan dat hij haar beloofd heeft dat haar zoon Sjlomo de troonopvolger zal zijn. Na Batsjewa komt de Profeet Nathan bij de koning en bevestigt haar woorden. Koning David neemt maatregelen en installeert Sjlomo als de volgende Koning van Israël.

Het verband tussen de Haftara en de parasja

In de parasja van deze week lezen wij over de hoge leeftijd van Avraham, en zijn zorg voor zijn geestelijke troonopvolger, zijn zoon Jitschak. De Haftara spreekt over de hoge leeftijd van Koning David en diens zorg voor zijn geestelijke (en daadwerkelijke) troonopvolging door zijn zoon Sjlomo.

Les van de week van de Haftara

Betreffende geestelijke aangelegenheden moet iemand niet afhankelijk zijn van de verdiensten van zijn ouders om hem/haar door het leven te leiden. Iedereen moet zich bewust zijn van het feit dat hij/zij een eigen verantwoordelijkheid heeft, waarvoor hij rekening en verantwoording zal moeten afleggen. Daarom moet iedereen leven alsof hij zijn eigen „geestelijke bankrekening” heeft, waar hij zijn „stortingen” doet, wanneer hij een goede geestelijk daad verricht.

Periode: Deze gebeurtenis vond plaats in het Hebreeuwse jaar 2924 (866 vGJ), in Jeruzalem.

Inzicht in parasjat Chajjei Sara

24. ¹Avraham was oud geworden, op hoge leeftijd, en Hasjem had Avraham met alles gezegend. ²Toen zei Avraham tot de oudste knecht van zijn huis, die alles wat van hem was, bestuurde: „Leg toch je hand onder mijn heup. ³ Ik wil je laten zweren bij Hasjem, de G-d van de hemel en de G-d

TOELICHTING

24. 1. Avraham was oud geworden, op hoge leeftijd – (lett.: Hij was op dagen gekomen.) Tora heeft ons al verteld dat Avraham en Sara oud waren, op hoge leeftijd. Zie vers 18:11, en toen was Avraham nog 40 jaar jonger dan nu. Waarom wordt dat hier herhaald? Ramban verklaart: De Heilige Schrift herhaalt dit hier om ons de reden te vertellen waarom Avraham zijn bediende liet zweren [dus vanwege zijn hoge ouderdom]. Het vertelt ons dat Avraham zichzelf als heel erg oud beschouwde, en hij dacht bij zichzelf dat als hij iemand zover weg zou sturen, naar zijn geboorteland, om voor zijn zoon Jitschak een vrouw te zoeken, hij wel eens al gestorven kon zijn, voordat de boodschapper terug was. Daarom liet hij zijn bediende, naar wie Jitschak zou luisteren, zweren, omdat hij „alles wat van hem was, bestuurde.” Daarom liet hij hem zweren dat hij Jitschak geen vrouw van één van de dochters van Kena'an zou laten nemen. Echter, in de Midrasj in *Bereisjiet Rabba* (48:16) zeggen onze Geleerden over het vers in *Bereisjiet* 18:11 (Avraham en Sara waren oud, op hoge leeftijd): „Hier betreft het een hoge leeftijd, waar nog steeds vitaliteit in zit, maar in het vers 24:1 betreft het een hoge leeftijd waar geen vitaliteit meer in zit.” Zij willen daarmee zeggen dat de woorden: „Hij was op dagen gekomen” betekenen dat hij gekomen was aan het begin van de ouderdom. (*Ramban*).

Had Avraham met alles gezegend – Het Hebreeuwse woord voor „met alles”, [*BaCoL – Beit, Chaf, Lamed*] heeft de zelfde getalswaarde [$2+20+30=52$] als het woord zoon [*BeN – Beit, Noen = 2+50=52]. [Er staat dus als het ware: Hasjem had Avraham gezegend met een zoon]. En omdat hij een zoon had, moest hij hem een vrouw verzorgen (*Rasji*).*

Ramban vraagt zich af wat dit 'alles' is en waarom dit relevant is voor het verhaal over de opdracht aan zijn bediende om een vrouw te zoeken voor Jitschak, en hij verklaart als volgt: Het betekent dat G-d Avraham met rijkdom en bezittingen en met eer en met een lang leven en met kinderen gezegend had, want dat is alles wat een mens zich kan wensen, zoals *Ibn Ezra* schrijft. De Schrift vermeldt dit, om ons te vertellen dat Avraham perfect was, in ieder opzicht, en dat er niets aan hem mankeerde, met uitzondering van kleinkinderen, die zijn verhevenheid en eer zouden erven en daarom wenste hij ook een vrouw voor zijn zoon. Onze Geleerden merken een schitterend idee op over ons vers. Zei zeiden (in *Bava Batra* 16b): „En Hasjem had Avraham met alles gezegend: Rabbi Meier zegt: Hij zegende hem, dat hij geen dochter had [*Ramban* zal zo verklaren waarom dat een zegen was]. Rabbi Jehoeda zei: Hij zegende hem dat hij wel een dochter had. Anderen zeggen: hij had een dochter en haar naam was *Bakol* ('Met Alles').”

Rabbi Meier verklaart dat Avraham geen dochter had en dit was een zegen voor hem, want hij had haar aan niemand anders kunnen uithuwelijken dan aan de vervloekte

Kena'anieten. En als hij haar naar zijn vaderland had gestuurd, om daar met één van zijn familieleden te trouwen, dan zou zij ook afgoden gaan aanbidden, net als zij deden, want een vrouw volgt haar man. Avraham wilde niet dat de nakomelingen van zijn vrouw Sara het Land Israël zouden verlaten, en zeker niet als dat zou betekenen dat zij dan afgoden zouden gaan aanbidden.

Rabbi Jehoeda zegt dat Avraham wel een dochter had, d.w.z. dat G-d ervoor zorgde dat hem zelfs geen dochter ontbrak en dat was de betekenis van dat hij gezegend was „met alles,” met alles wat men zich maar in het leven wenst, hem ontbrak het nergens aan. En toen kwamen de „anderen” die de Midrasj noemt, en die Rabbi Jehoeda's mening bevestigen en zelfs haar naam noemen: 'Bakol.'

In werkelijkheid was de bedoeling van de „anderen” niet alleen maar om de naam van die dochter te noemen, want het zou zeker niet hun bedoeling zijn geweest om datgene waarmee G-d Avraham gezegend had, te beperken tot een dochter met de naam 'Bakol,' want de zegen was groot en alles omvattend. Echter, die „anderen” brachten met hun verklaring van het vers een nieuw, heel diep idee. Hierop gebaseerd vertolken zij een van de geheime mysteries van de Tora. (*Ramban*).

Ramban geeft nu een diepe kabbalistische verklaring.

2. Onder mijn heup – Omdat degene die zweert een mitswa-voorwerp in zijn handen moet nemen, zoals een Tora-rol of *tefillien*. En de besnijdenis was voor hem de eerste *mitswa* en die had hij volbracht in pijn, daarom was het hem dierbaar. [Daarom] nam hij dat [voorwerp van de besnijdenis; dit wordt bedoeld met *onder mijn heup*].

3. Ik wil je laten zweren bij Hasjem – Het zou logische zijn geweest voor Avraham om zijn zoon Jitschak te laten beloven dat hij geen vrouw zou nemen van de dochters van Kena'an. Maar daar het zijn wens was, om iemand tijdens zijn leven naar zijn vaderland en zijn familie te sturen, en hij zijn bediende opdracht gaf daarvoor te zorgen, hetzij nog tijdens zijn leven, hetzij na zijn dood, daarom vond Avraham het noodzakelijk om zijn bediende te laten zweren dat hij daar naar toe zou gaan, om de opdracht uit te voeren. Bovendien vond hij het nodig om tegen hem te zeggen: „Ik gebiedt je dat je geen vrouw voor mijn zoon zult nemen van de dochters van de Kena'anieten. In plaats daarvan ga je naar mijn land en daar moet je een vrouw voor mijn zoon nemen van het huis van mijn vader.” Nadat hij geëist had dat de bediende dit zou zweren, vond hij het niet langer nodig om hierover zijn zoon nog te gebieden, omdat hij wist dat die niet de wens van zijn vader zou overtreden, noch de eed die Avraham de bediende had laten zweren, want hij was van dit alles op de hoogte. Het is ook mogelijk dat de bediende Eliëzer de administrateur en beheerder was van al zijn bezittingen en dat Avraham hem gebood om Jitschak uit te huwelijken overeenkomstig zijn [Avrahams] wens en Jitschak al Avrahams bezittingen alleen op die

van de aarde, dat je geen vrouw voor mijn zoon zult nemen van de dochters van de Kena'anieten, in wiens midden ik woon. ⁴ Maar naar mijn land en naar mijn geboorteplaats moet je gaan en [daar] een vrouw voor mijn zoon Jitschak nemen." ⁵ Daarop zei de knecht: „Misschien zal de vrouw mij niet willen volgen naar dit land, moet ik dan uw zoon terugbrengen naar het land van waaruit u bent vertrokken?"

⁶ Avraham antwoordde hem: „Pas op dat je mijn zoon niet daarheen terug brengt! ⁷ Hasjem, G-d van de hemel, Die mij uit mijn vadershuis en uit uit mijn geboorteland genomen heeft en Die met mij gesproken heeft en Die mij gezworen heeft en gezegd heeft: 'Aan jouw nakomelingen zal Ik dit land geven', Hij zal Zijn engel voor jou uit sturen en dan zul je een vrouw voor mijn zoon meenemen. ⁸ Maar indien de vrouw niet met je mee wil gaan, dan zul je verder ontslagen zijn van deze eed; alleen, breng mijn zoon niet daarheen terug."

⁹ Daarop legde de knecht zijn hand onder de heup van Avraham, zijn heer, en zwoer hem hieromtrent. ¹⁰ Hierop nam de knecht tien kamelen van de kamelen van zijn meester, en ging heen, met allerlei kostbaarheden van zijn heer bij zich en hij begaf zich op weg en ging naar Aram-Naharajim, naar de stad van Nachor.

TOELICHTING

voorwaarde zou erven, dat hij zou trouwen overeenkomstig de wens van zijn vader. Dit is de betekenis van wat er staat: „Die alles wat van hem was, bestuurde” [vers 2]. (*Ramban*)

De G-d van de hemel en de G-d van de aarde – De Heilige, geprezen is Hij, wordt de G-d van het Land Israël genoemd, zoals er geschreven staat [in II Koningen 17:26]: „Zij kennen niet de wet van de G-d van het Land.” En verder staat er geschreven [II Kronieken 32:19]: „En zij spraken over de G-d van Jeruzalem als over de goden van het volk van het land.” Er is hierin een geheim verscholen, dat ik verderop [bij vers 26:5] met G-ds hulp zal verklaren. Echter verderop in vers 7 staat er geschreven: „Die mij uit mijn vaders huis ... genomen heeft” en daar staat niet „de G-d van het Land”, omdat Avraham toen in Charan was of in Oer Kasdiem. En de Geleerden hebben ook gezegd [*Ketoebot* 110:b]: „Wie buiten het Land Israël woont, is alsof hij geen G-d heeft, zoals er geschreven staat [in I Sjmoeël 26:19]: *Want zij hebben mij vandaag verdreven, zodat ik mij niet zal hechten aan de erfenis van Hasjem, door te zeggen: ga, dien andere goden.*” (*Ramban*).

5. Misschien zal de vrouw mij niet willen volgen – De betekenis van het bepalend lidwoord [van *de* vrouw] is dat het betrekking heeft op „de vrouw tegen wie ik zal spreken, van al die vrouwen daar,” of het betekent de vrouw die geschikt is voor Jitschak (*Ramban*).

7. Hasjem, God van de hemel die mij uit mijn vaders huis genomen heeft – En hij zegt hier niet: de G-d van de aarde, terwijl hij hierboven [in vers 3] zei: *bij Hasjem G-d van de hemel en de G-d van de aarde*; hij zei namelijk tegen hem: nu is Hij de G-d van de hemel en de G-d van de aarde, want ik heb Hem gewoon doen zijn in de mond van de schepselen. Maar toen Hij mij uit mijn vaders huis nam, was Hij de G-d van de hemel en niet de G-d van de aarde, want de wereldbewoners erkenden Hem niet en men was niet gewend aan Zijn naam (*Rasji*).

Uit mijn vaders huis – Uit Charan (*Rasji*).

En uit mijn geboorteland – Uit Oer-Kasdiem (*Rasji*).

En die mij gezworen heeft – [Bij het verbond] tussen de stukken (*Rasji*).

Uit mijn vaders huis en uit mijn geboorteland – *Ramban* is het niet eens met de verklaring hier van *Rasji*. Het woord *moladeti* – wat wij, overeenkomstig *Rasji*

vertaald hebben met 'mijn geboorteland' betekent volgens *Ramban* 'mijn familie' en het woord 'mijn land' [in vers 4] betekent het land waarin hij gewoond heeft. En het kan volgens *Ramban* niet zijn dat Avraham met *moladeti* Oer-Kasdiem bedoelde, zoals *Rasji* beweert, want dat zou betekenen dat Avraham aan zijn bediende opdracht geeft een vrouw te zoeken uit de nakomelingen van Cham! Echter, volgens *Ramban* was Avraham in Charan, in Mesopotamië geboren, want daar had hij gewoond en daar hadden zijn voorouders geleefd, zoals *Ramban* in vers 11:28 aantoot. Daar schrijft hij dat Avraham 'Avram de Hebreëer' genoemd wordt (in vers 14:13), hetgeen betekent dat hij van de overkant kwam, de overkant van de rivier de Tigris, zoals er ook geschreven staat [*Jehosjoea* 24:2]: „En Ik heb jullie vader Avraham van de overkant van de rivier meegenomen.” En het is logisch dat *moladeti* 'mijn familie' betekent, want hij wilde geen vrouw voor Jitschak uit zijn geboorteland, anders dan alleen van zijn familie (*Ramban*). ['de Hebreëer' is in het Hebreuws *Ha-Ivrie*, en het woord *Ivrie* komt van de stam 'AvaR, hetgeen 'oversteken' betekent.]

8. Dan zul je verder ontslagen zijn van mijn eed – En neem dan een vrouw voor hem van de dochters van Aner, Esjkol en Mamré (*Rasji*).

Hij zou vrij zijn van de eed als Jitschak zelf een vrouw zou nemen van de dochters van Kena'an „en Hasjem doet wat goed is in Zijn ogen” [II Samuel 10:12] (*Ramban*).

Alleen mijn zoon: [Dit woord 'alleen' duidt op een beperking, n.l. mijn zoon zal daarheen niet terugkeren, maar Ja'akov, mijn kleinzoon zal ten slotte wel daarheen terugkeren (*Rasji*).

10. Van de kamelen van zijn meester – Zij waren anders dan andere kamelen, want zij waren genuilkorfd, opdat zij niet zouden grazen op velden van anderen, omdat dit roof is (Ber.Rab. 59).

Met alle kostbaarheden van zijn heer bij zich – Avraham had een schenkingsakte geschreven, waarin hij al zijn bezittingen aan Jitschak vermaakte, en dit waren „alle kostbaarheden” die de knecht bij zich had, want hij kon natuurlijk niet al die kostbaarheden zelf meenemen. En Avraham deed dit, opdat men zich zou haasten om aan de knecht hun dochter mee te geven.

*Chassidisch inzicht in de parasja***De drie mysteries van het huwelijk**

Gebaseerd op de leringen van de Lubavitcher Rebbe
Met de complimenten aan MeaningfulLife.com

„Toen bracht Jitschak haar naar de tent van Sara, zijn moeder; hij huwde Rivka, ze werd zijn vrouw en hij beminde haar” (Genesis 25:67).

De cirkel vormt de grens tussen de afgebakende ruimte binnenin en de onkwantificeerbare uitgestrektheid daarbuiten; tussen het meetbare en het oneindige, tussen kennis en het onkenbare. Inderdaad, de cirkel zelf is een mysterie, met zijn waarde alleen onthuld via het raadselachtige *pi*, hetgeen geen getal is, maar een reeks van cijfers die zich uitstrekt tot een onpeilbare oneindigheid.

In de leringen van de Kabbala vertegenwoordigt de cirkel twee types van G-ddelijk licht: een doordringend innerlijk licht (*or penimie*) en een transcendent allesomvattend licht (*or makief*).

Het innerlijke licht beschrijft een stroom van G-ddelijke energie die zich aanpast aan de parameters van ons leven. De werking van de natuur bijvoorbeeld, of de processen van de geschiedenis zijn in werkelijkheid G-ddelijke invloeden op ons bestaan, maar dit zijn G-ddelijke invloeden die een vorm en karakter hebben aangenomen die wij kunnen begrijpen, waarmee wij kunnen omgaan en die wij ons eigen kunnen maken. De Tora, welke de G-ddelijke wijsheid is en voelbaar gemaakt is voor de menselijke geest en die door de mens in praktijk kan worden gebracht, is een ander (zij het een meer verheven) voorbeeld van innerlijk licht.

Maar dan zijn er de bovennatuurlijke, supra-rationele manifestaties van G-ddelijk licht. We noemen hen wonderen, existentiële mysteries en ervaringen die ons verstand te boven gaan; we kunnen hen niet begrijpen of hen assimileren. We kunnen ze alleen maar accepteren en ons eraan onderwerpen. Dit wil niet zeggen dat het allesomvattende licht iets is dat buiten ons wezen is. In de woorden van de *Tanya*: het dringt tot onze realiteit door van hoofd tot voet, tot ons binnenste en de binnenkant van ons binnenste – het is net zo fundamenteel (inderaad, meer fundamenteel) voor ons bestaan als het innerlijke licht. Maar zelfs als het ons wezen omringt, blijft het op een afstand van ons en buiten ons, terwijl het ons omsluit, maar ontsnapt aan onze pogingen om het te grijpen en het te definiëren.

De ziel van de mens, die geschapen was naar het beeld van G-d, straalt ook een innerlijk en een omhullend licht uit. Het manifesteert zichzelf via eindige en gedefiniëerde functies, zoals zintuigen, talenten, intellect en gevoelens. Maar het vertoont ook alles te boven gaande krachten, zoals wil, verlangen, geloof en de capaciteit tot zelf-opoffering. Dit zijn bovennatuurlijke en irrationele krachten, die de beperkingen van de fysica en de rede, en zelfs de axioma's van het eigenbelang en het zelfbehoud tarten.

Drie cirkels

Het huwelijk is de meest bovennatuurlijke en irrationele inspanning die de mens onderneemt. Want wanneer twee individuen zich tot één vlees verenigen is dat een doorbreking van de wetten op de ego en de identiteit, die de existentiële regel, dat één en één twee is, loochenstraft. Dus het is met het huwelijk dat wij G-d het meest evenaren, waarbij wij leven creëren en het tijdelijke tot iets eeuwig maken (door te reproduceren: man en vrouw maken niet alleen een kind, maar zij maken ook dat dit kind de potentie heeft om op zijn beurt kinderen voort te brengen en dat zijn kinderen weer kinderen zullen voortbrengen, *ad infinitum*). Wanneer twee één worden, dan stijgen zij uit boven het oneindige en het sterfelijke, dan maken zij het potentiële van het oneindige en G-ddelijke in de mens vrij.

Het huwelijk vereist dus de activering van de allesomvattende krachten van allen die daarbij betrokken zijn. Er zijn drie partners bij een huwelijk: de man, de vrouw en G-d, en iedere partij draagt de supra-existentiële dimensie van zijn existentie bij.

Een huwelijk bestaat daarom uit drie cirkels: de vrouwelijke cirkel, de mannelijke cirkel en de G-ddelijke cirkel. De huwelijksceremonie begint ermee dat de bruid zeven keer in een cirkel om de bruidegom heen loopt, waarbij zij hem omwikkelt met het allesomvattende licht van haar ziel, en waarbij zij zich verplicht tot een band die alle rede en ego te boven gaat. De bruidegom doet vervolgens hetzelfde door haar vinger te omcirkelen met een ring, waarbij hij haar heiligt tot zijn vrouw. En dit alles gebeurt onder de *choepa* (het huwelijksbaldakijn), dat G-ds omarming van het paar met Zijn allesomvattende licht vertegenwoordigt, waarbij Hij hen in staat stelt uit te stijgen boven de begrenzingsen van het 'zelf' en hen verenigt in het eeuwige bouwwerk van het huwelijk.

Wekelijkse Halacha Serie**HILCHOT BERACHOT**

Gebaseerd op de **Kitsoer Sjoelchan Aroech, Misjna Beroera, Sja'arei Halacha, WeZot Haberacha en Haberacha Kehilchata**
Samengesteld door **Zwi Goldberg**

Aflevering 30

Hoofdstuk VI – Andere berachot (vervolg)**F. Tefillat hadèrech (het gebed voor de reiziger)**

1. Wie op weg gaat en de bewoonde wereld verlaat, moet de *tefillat hadèrech* – het gebed voor de reiziger – zeggen, dat begint met de woorden: „Moge het Uw wil zijn, Hasjem onze G-d, G-d van onze vaders, dat u ons leidt naar vrede”¹ enz. Het is te vinden in iedere siddeor².

Het gebed bevat een verzoek om G-ds bescherming tegen allerlei gevaren en ongelukken onderweg, zowel als een verzoek om veilig aan te komen op de plaats van bestemming en om weer veilig thuis te keren.

2. Men moet de woorden van het gebed in het meervoud zeggen, want dan wordt het eerder verhoord.³

3. Men moet proberen Tora te studeren, terwijl men onderweg is, om te voorkomen dat men aan nutteloze dingen denkt of zich bezig gaat houden met ijdele praat.⁴

4. Indien mogelijk stopt men het voertuig waarin men rijdt, of men blijft staan, wanneer men loopt, maar wanneer dat niet mogelijk is, mag men het zeggen terwijl men verder rijdt of loopt.⁵

5. Men hoeft de *tefillat hadèrech* alleen te zeggen wanneer men door een onbewoond gebied gaat van minstens een *parasang*,⁶ dat is 8.000 *amot*. Volgens de Chazon Iesj is dat ongeveer 4610 meter, volgens Rav Chaim Na'eh ongeveer 3820 meter. Men hoort het te zeggen terwijl men nog binnen die eerste *parasang* buiten de stad is, maar wanneer men het vergeten is dan te zeggen, kan men het ook daarna nog zeggen, zolang met niet binnen een afstand van een *parasang* van zijn bestemming is gekomen.

6. Men zegt de *tefillat hadèrech* slechts eenmaal per dag, ook als men halverwege in een dorp of stad of langs de weg stopt om te rusten, om daarna weer verder te gaan. Maar als men halverwege van gedachten verandert en besluit naar huis terug te gaan, of ergens anders naar toe te gaan, moet men het opnieuw zeggen.⁷ Hetzelfde geldt wanneer men onderweg ergens overnacht en de volgende ochtend verder reist.⁸ Dus als de tocht enkele dagen duurt, zegt men het iedere ochtend.

7. Wie de hele nacht door reist en alleen maar 's nachts wat gerust heeft, zegt als hij verder reist de *tefillat hadèrech*, maar zonder de afsluitende beracha.⁹

8. Men zegt de *tefillat hadèrech* uitsluitend als men al op weg is en niet zolang men nog thuis of in een stad is, zelfs niet wanneer men zich op de reis voorbereidt.¹⁰ Hoewel de *Taz* zegt dat men het ook mag zeggen vanaf het moment dat men besloten heeft op reis te gaan, zeggen alle andere *Acheronim* [commentatoren op de Sjoelchan Aroech] dat dit onjuist is, maar wanneer men het eenmaal gezegd heeft, terwijl men nog thuis was, mag men op de *Taz* vertrouwen en hoeft men het niet meer nog eens onderweg te zeggen.¹¹

1. Sjoelchan Aroech, Orach Chaim 110:4.

2. Op blz. 365 van de Siddeor met Nederlandse vertaling van Dasberg, 25e druk.

3. Sj.A. ib. en Misjna Beroera 110:19.

4. M.B. 110:20.

5. M. B. 110:22.

6. Sj.A., O.Ch. 110:7.

7. Sj.A., O.Ch. 110:5.

8. M.B. 110:26.

9. Idem.

10. Sj.A. 110:7.

11. M.B. 110:29.

DE MISJNA VAN DE WEEK

Pea – Hoofdstuk 1

Misjna 1

אֵלוֹ דְּבָרִים שְׂאִין לָהֶם שְׁעוֹר. הַפָּאָה, וְהַבְּכוּרִים, וְהַרְאִיּוֹן, וְגַמְלֵיּוֹת חֲסָדִים, וְתַלְמוּד תּוֹרָה. אֵלוֹ דְּבָרִים שְׂאָדָם אוֹכֵל פְּרוּתֵיהֶן בְּעוֹלָם הַזֶּה וְהִקְרָן קִיּוּמָת לּוֹ לְעוֹלָם הַבָּא. כַּבּוּד אָב וְאָם, וְגַמְלֵיּוֹת חֲסָדִים, וְהַבָּאָת שְׁלוֹם בֵּין אָדָם לְחִבְרוֹ וְתַלְמוּד תּוֹרָה כְּנֻגַד כָּלָם:

Dit zijn de dingen¹ die geen maat hebben²: de *pea*³, de *bikkoeriem*⁴, de *reajon*⁵ en liefdadigheid⁶ en Tora-studie⁷. Dit zijn de dingen waarvan de mens de vruchten plukt in deze wereld⁸, maar waarvan het kapitaal⁹ voor hem blijft staan tot de Komende Wereld: eerbied voor vader en moeder¹⁰, liefdadigheid¹¹, en vrede maken tussen de ene mens en de andere¹²; maar Torastudie staat tegenover allen¹³.

Aantekeningen

- 1. Deze dingen** - worden nader gespecificeerd in onze misjna.
- 2. Dit zijn de dingen die geen maat hebben** – De Tora heeft er geen maat voor vastgesteld, en dus kan men volgens Tora zijn plicht hierin vervullen met iedere hoeveelheid. Maar volgens de Rabbijnen geeft men niet minder dan een zestigste zoals uit de tweede misjna blijkt (*RAV*). Wie royaal geeft, is prijzenswaardig, want hij verfraait de mitswa en hij ontvangt een extra beloning (*Rambam, Sjenot Eliahoe*).
- 3. Pea** – hoek van het veld, die Tora gebiedt voor de armen achter te laten, zoals er geschreven staat (*Wajjikra 23:22*): „...je zult niet geheel de hoek van je veld afmaaïen.” (*RAV*).
- 4. De bikkoeriem** – De eerste vruchten van het land die Tora gebiedt naar de Tempel te brengen om daar aan de priesters te worden gegeven, zoals er geschreven staat (*Sjemot 23:19*): „De eerste der vroeg gerijpte vruchten van je grond zul je naar het huis van Hasjem je G-d brengen”. Ook hiervoor heeft Tora niet aangegeven hoeveel men moet geven aan de Priesters.
- 5. En de reajon** – Zoals er geschreven staat [*Dewariem 16:16*]: „Driemaal per jaar zullen al je mannen verschijnen [*jeraè*] voor Hasjem je G-d op de plaats die Hij zal uitkiezen... en zij zullen niet met lege handen voor Hasjem verschijnen.” Vandaar de verplichting van alle mannen om een pelgrimstocht naar Jeruzalem te maken op de drie feestdagen, te verschijnen in de Tempel en daar een *ola* [brandoffer] te brengen, een zogenaamd *olat reia*, en ook een *sjelamïem* [vredesoffer of *sjalmei chagiga* genoemd]. Ook deze verplichting heeft geen door Tora voorgeschreven maat. Dat wil zeggen, dat Tora niet zegt hoelang de pelgrim in Jeruzalem moet blijven, en er is geen maat voor de waarde van het offer, zoals er geschreven staat (id. vs. 17): „Jeder geeft naar zijn vermogen.” De geleerden hebben er echter een maat voor vastgesteld (zie *Chag. 1:2, 5*) (*RAV*).
- 6. Liefdadigheid** – [Er zijn twee soorten van liefdadigheid: 1) financiële hulp, d.w.z. geld lenen aan en het voeden en kleden van behoeftigen en het vrijkopen van gegijzelden, e.d. en 2) daden van liefdadigheid die fysieke inspanning eisen, zoals het bezoeken van zieken, het begraven van doden, het troosten van rouwenden, het blijmaken van de bruidegom met zijn bruid, enz.] De misjna heeft het hier over fysieke liefdadigheid, want voor financiële liefdadigheid bestaat een maat, namelijk men mag niet meer geven dan een vijfde van zijn inkomen, opdat men niet zelf verarmt. (*RAV*).
- 7. Tora-studie** – Daar staat geen maat voor, zoals er geschreven staat (*Jehosjoea 1:8*): „[Dit Tora-boek zal niet uit je mond verdwijnen] maar je zult er dag en nacht uit leren.” (*RAV*). Rav Ami heeft gezegd: zelfs al leert iemand maar één hoofdstuk Tora in de ochtend en één hoofdstuk Tora in de avond, dan heeft hij de mitswa ‘dit boek van Tora zal niet uit je mond verdwijnen’ in acht genomen. R. Jochanan heeft gezegd, in naam van R. Sjim'on bar Jochai: zelfs al leest iemand het *Sjema* 's ochtends en 's avonds, dan heeft hij deze mitswa vervuld (*Menachot 99b*).
- 8. De mens plukt de vrucht van zijn daden in deze wereld**, zoals er geschreven staat [in *Jesajahoe 3:10*]: „Het zal goed gaan met de rechtvaardige, want hij zal de vruchten van zijn daden eten.”
- 9. Het kapitaal** – De beloning voor de mitswa.
- 10. Eerbied voor vader en moeder** – Zoals wat er geschreven staat [*Dewariem 5:16*]: „Heb eerbied voor je vader en je moeder, zoals Hasjem, je G-d je geboden heeft, opdat je dagen verlengd worden.” Hierover zegt *Rasji* [in *Kiddoesjien 40a*]: „Opdat je dagen verlengd worden: dat is een lang leven in de Komende Wereld.”
- 11. Liefdadigheid** – Zoals er geschreven staat [*Misjlei 21:21*]: „Wie liefdadigheid en liefde nastreeft, zal leven vinden,” leven, dat wil zeggen in de Komende Wereld.
- 12. Vrede maken** – Zoals er geschreven staat [*Tehilliem 34:15*]: „Zoek vrede en blijf het achtervolgen.”
- 13. Maar Tora-studie staat tegenover allen** – Tora-studie weegt tegen alles op (*RAV*). *Kiddoesjien* (40b) zegt: „Tora-studie is belangrijk, want studie leidt tot daden.”

Uit de schatkist van Chassidische verhalen

Een langzame wagen naar Sjabbat

Het gebeurde eens dat de twee tsaddikiem, R. Ja'akov Josef van Polonje, de „Toldot”, en Reb Nachman van Horodenka onderweg waren naar Mezhibuzh, om daar de Sjabbat door te brengen met hun Rebbe, de Ba'al Sjem Tov. Het was vrijdag toen zij Polonje met hun paard en wagen verlieten, om op tijd tegen de middag in Mezhibuzh aan te kunnen komen.

Ze waren nog niet halverwege, toen zij voor zich op de weg een koninklijke koets zagen rijden, versierd met goud en ivoor, getrokken door vier witte paarden. Het was duidelijk de koets van een rijk en belangrijk man. De koets vervolgde zijn weg langzaam, alsof het niet later op de dag Sjabbat zou worden. Passeren was onmogelijk in deze tijd van het jaar, ten gevolge van de hoge bergen sneeuw die aan weerskanten van de smalle weg lagen. Ze hadden geen andere keuze dan hun tempo te vertragen en de rijke koets te volgen.

De „Toledot” werd nerveus en begon de situatie te betreuren, en voorspelde dat zij vast en zeker de Sjabbat zouden moeten ontheiligen, wanneer zij de Sjabbat in Mezhibuzh zouden willen doorbrengen. Reb Nachman bleef echter kalm en herinnerde zijn collega eraan dat alles in orde zou komen, omdat alles wat Hasjem doet, goed is. Bovendien, als discipelen van de Ba'al Sjem Tov hadden zij geleerd dat Hasjem alles bestuurd wat er in de wereld gebeurt en daarom was het zeker, dat ook deze situatie het werk was van Hasjem.

Er was nog geen uur voorbij gegaan toen zij volledig tot stilstand kwamen. Voor hen, zo ver als het oog kon zien, was een compagnie Russische soldaten verspreid en zij marcheerden in een tempo dat bevestigde dat het hun opdracht was deze ochtend om de sneeuw op de weg volledig plat te trappen met hun voeten.

Nu werd de „Toledot” pas helemaal opgewonden en hij wist niet tegen wie hij het eerst moest uitvallen. Maar Reb Nachman verzekerde hem dat alles in het plan van Hasjem uiteindelijk ten goede was.

Toen de bevelhebber van de compagnie de koninklijk uitziende koets zag aankomen, begreep hij onmiddellijk dat daar een belangrijk persoon in zat en hij gaf opdracht aan het hele regiment om plaats te maken voor deze dignitaris en zijn „gevolg”. In minder dan geen tijd volgden de twee tsaddikiem de dignitaris en waren ze de zee van soldaten gepasseerd en konden zij hun weg naar Mezhibuzh vervolgen.

Enkele minuten later kwamen zij bij een splitsing in de weg. De dignitaris in de koets nam de ene weg en de Toledot en Reb Nachman namen de andere. Terwijl zij hun snelheid weer opvoerden, waren zij ruim op tijd om zich voor te bereiden op de Sjabbat.

R. Ja'akov Josef van Polonje (1705-1784), was een van de eerste en meest toegewijde leerlingen van de grondlegger van het Chassidoet, de Ba'al Sjem Tov. Hij was al een groot geleerde toen hij zich aan de Ba'al Sjem Tov hechtte, en het feit dat hij diens leerling werd, veroorzaakte veel tegenstand en hij werd zelfs uit de stad Scharograd gezet, waar hij vele jaren de Rabbijn was geweest.

Zijn boek, „Toldot Ja'akov Josef” (1780) was het eerste chassidische werk dat ooit werd gepubliceerd. De woorden: „Ik heb gehoord van mijn leraar” komen er 249 keer in voor. Hij is een van de voornaamste bronnen voor de leringen van de Ba'al Sjem Tov.

Reb Ja'akov Josef was een *Kohen* en stond bekend om zijn abrupt temperament.

Daf-Notities nazier 13a

Door Rabbi Mendel Weinbach, decaan Ohr Somayach

Een naam voor zichzelf vestigen

Wanneer iemand hoort dat een andere Jood zweert dat hij een nazier zal zijn voor het geval dat hij een zoon krijgt, en hij zegt: „Ik ook,” dan is het de vraag wat zijn bedoeling is. Aan de ene kant kunnen we zeggen dat hij ook een nazier wil zijn als ook hem een zoon wordt geboren, maar het is ook mogelijk dat hij in werkelijkheid bedoelt dat hij ook nazier wil zijn als zijn vriend een zoon krijgt, en dat „ik ook” een verklaring was dat hij die zoon net zo zou liefhebben als zijn vader hem zou liefhebben en dat hij daarom zijn dankbaarheid voor de Hemel wil tot uitdrukking brengen door het naziroet op zich te nemen.

Dit onopgeloste probleem wordt in onze Gemara gepresenteerd door een Geleerde met de naam Ben Rachoemi, wiens naam verder nergens anders in de Talmoed voorkomt. Rabbijn Zwi Hirsch Chajot maakt een interessante opmerking over Geleerden die maar eenmaal in de Talmoed voorkomen. Deze Geleerden werden zo geïdentificeerd met hun eenmalige opmerking, dat zij een naam kregen, die daaraan refereert.

Eén zo'n voorbeeld is Rabbi Jitschak Migdala, die een verklaring geeft op de Misjna in traktaat Bava Metsia (25a). Hij zegt daar dat als iemand drie munten vindt die boven op elkaar liggen, men moet aannemen dat die munten niet uit iemands zak zijn gevallen, maar dat ze daar zo zijn neergelegd en vergeten, hetgeen betekent dat de vinder zijn vondst moet openbaar maken [want een gevonden voorwerp waaraan een herkenbaar teken zit, moet men aan de eigenaar teruggeven en wanneer men niet weet wie dat is, moet men die zoeken]. Dit is echter alleen waar, zegt deze Geleerde, wanneer de munten gevonden worden op een manier dat zij een pyramide vormen, d.w.z. iedere munt ligt op een grotere munt. Daar hij het model van een *migdal* – Hebreeuws voor ‘toren’ – gebruikte, om zijn stanpunt duidelijk te maken, werd hij dientengevolge ‘Rabbi Jitschak Migdala’ genoemd.

Een ander voorbeeld is Rabbi Zoehamaï (Berachot 53b), die een eenmalige uitspraak doet over iemand, wiens handen vet zijn van het eten, waardoor hij niet in staat is het gebed na de maaltijd – *Birkat Hamazon* – te zeggen. Daar hij de uitdrukking *mezoeham* gebruikt – Hebreeuws voor ‘vet’, werd hij sedert dien Rabbi Zoehamaï genoemd.

Zo ook werd de Geleerde, die in onze Gemara de vraag stelt over de eed voor nezieroet, welke geïnterpreteerd kan worden als „liefde voor de zoon,” Ben Rachoemi genoemd, hetgeen ‘een geliefde zoon’ betekent.

DE MITSWOT VAN DE WEEK

In het Nederlands vertaald door Zwi Goldberg

Deel II: De Mitswot Lo-Ta'asei [de verboden] nrs. 144

Overgenomen uit *Sefer haMitswot hakatsar* van de Chafeets Chaïm. [Wat tussen rechte haken staat, is door de samensteller toegevoegd.]

144. Het is verboden een afbeelding van een mens te maken, zelfs voor versiering (zoals kunst) zoals er geschreven staat (*Sjemot* 20:20): „Je zult bij Mij geen goden van zilver maken...”. Dit geldt speciaal voor een afbeelding met naar buiten uitspringend reliëf [zoals een beeld], en als iemand zoiets toch gemaakt heeft, dan verdient hij zweepgeslagen. Maar als het een verzonken reliëf is of een geverfd schilderij, dan is het toegestaan. Wanneer een ring een protret bevat met een uitstekend reliëf van een mens, dan is het verboden die te dragen maar het is toegestaan hem te gebruiken als zegelring, want als men hem in de zegellak drukt, geeft hij een verzonken afbeelding. Maar wanneer de ring een verzonken afbeelding van een mens heeft, dan is het toegestaan de ring te dragen, maar verboden om er een afdruk in zegellak mee te maken, wat dan geeft hij een uitstekende afbeelding.

Het is verboden om een afbeelding te maken van de zon of de maan, enz., omdat er geschreven staat: „Je zult niet bij Mij maken” – d.w.z. de gelijkenis van mijn bedienden die Mij Boven dienen en dat is zelfs verboden op een platte ondergrond, waar zij niet uitsteken. Maar het is wel toegestaan om afbeeldingen te maken van andere levende wezens en van bomen en planten, zelfs in uitstekend reliëf.

Het is verboden een huis te bouwen in te vorm van het Heiligdom, of een galerij in de vorm van de *Oelam* (*Rasji* verklaart dat dit betekent dat het een breedte heeft van twintig *amma* en een hoogte van veertig); of een binnenplaats zoals de binnenplaats van de Tempel of een zevenarmige kandelaar in de vorm van de *Menora* in het Heiligdom. Maar wanneer de lamp meer of minder dan zeven armen heeft, of als hij niet van metaal is, dan is het toegestaan, zelfs in het laatste geval als hij zeven armen heeft.

Het geldt overal en altijd, voor zowel mannen als vrouwen.